

СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ

Филолошко-уметнички факултет Крагујевац
СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ
Зборник радова са XIV међународног научног скупа
одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
(25–27. X 2019)

Књига Пи

**ЕКСПРЕСИВНОСТ И ИНТИМНОСТ У МУЗИЦИ
&
ТАКО МАЛЕ СТВАРИ: ИНТИМНО У УМЕТНОСТИ И КУЛТУРИ**

Уређивачки одбор

Мр Зоран Комадина, редовни професор (декан), Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Милош Ковачевић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Драган Бошковић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Бранка Радовић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Биљана Мандић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет Крагујевац
Др Јелена Атанасијевић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Анђелка Пејовић, редовни професор, Филолошки факултет, Београд
Др Владимир Поломац, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Никола Бубања, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Часлав Николић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Мирјана Мишковић Луковић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Катарина Мелић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Персида Лазаревић ди Ђакомо, редовни професор, Универзитет „Г. д Анунцио”, Пескара, Италија
Др Ала Татаренко, ванредни професор, Филолошки факултет Универзитета „Иван Франко”, Лавов, Украјина
Др Зринка Блажевић, редовни професор, Филозофски факултет, Загреб, Хрватска
Др Миланка Бабић, редовни професор, Филозофски факултет, Универзитет Источно Сарајево, Босна и Херцеговина
Др Михај Радан, редовни професор, Факултет за историју, филологију и теологију, Темишвар, Румунија
Др Димка Савова, редовни професор, Факултет за словенску филологију, Софија, Бугарска
Др Јелица Стојановић, редовни професор, Филозофски факултет, Никшић, Црна Гора

Уредник

Проф. др Биљана Мандић
Проф. др Јелена Атанасијевић

Рецензенти

Снежана Николајевић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Ира Проданов, редовни професор, Академија уметности у Новом Саду
Биљана Павловић, редовни професор, Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић
Зоран Божанић, ванредни професор, Факултет музичке уметности у Београду
Марија Ђирић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Сања Радиновић, ванредни професор, Факултет музичке уметности у Београду
Јасна Вељановић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Невена Вујошевић, доцент, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Јелена Бечанин, доцент, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Кристина Парезановић, доцент, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Владимир Трмчић, доцент, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Др Данијела М. Димковић, доцент, Факултет примењених уметности Универзитета у Београду
Др Дијана Метлић, ванредни професор, Академија уметности Универзитета у Новом Саду
Др Милан Д. Максимовић, доцент, Архитектонски факултет Универзитета у Београду
Владимир М. Ранковић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу
Др Саша Ж. Радовановић, доцент, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу

О ТРОКЊИЖЈУ СА XIV МЕЂУНАРОДНОГ НАУЧНОГ СКУПА СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ

На Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу по традицији се последњег октобарског викенда одржава међународни научни скуп *Српски језик, књижевност, уметности*. Овога пута то је био XIV скуп, а одржан је 25–27. 10. 2019. године. На овом дводневном научном скупу са рефератима је учешће узело 185 филолога из земље и иностранства, и то 169 из земље и 16 из иностранства (Хрватске, БиХ, Италије, Бугарске и Црне Горе).

Скуп је имао четири тематске целине или секције: лингвистичку, књижевнокултуролошку и две уметничке: музиколошку и секцију примењене и ликовне уметности.

А) Лингвистичка секција скупа. На XIV међународном научном скупу *Српски језик, књижевност, уметности*, лингвистичка тема скупа била је *ЕКСПРЕСИВНОСТ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ*. Та тема представља део проблематике која се истражује на пројекту 178014: *Динамика синтаксуре савременог српског језика*, који се у оквиру основних истраживања изводи на ФИЛУМ-у, а финансира га Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Циљ је био да се расветли експресивна страна језичких јединица или самога српског језика, или српског језика у саодносу с другим страним језицима.

Тема *Експресивност у српском језику* подразумевала је анализу питања у оквиру дванаест подтематски извојених целина: 1. Експресивност као језичка и стилистичка категорија; 2. Афективност и експресивност; 3. Експресивне јединице на сваком од нивоа језичке анализе: на фонолошком, морфолошком (уже морфолошком, творбеном, и морфемском), лексичком, фразеолошком, синтагматском, реченичном и текстолошком нивоу; 4. Експресивност као стилематичка и стилогена карактеристика језичких јединица; 5. Експресивност у појединим функционалним стилевима (посебно књижевноуметничком и разговорном) и њиховим жанровима; 6. Експресивне јединице у контрастивној анализи; 7. Питања превођења експресивних језичких јединица; 8. Експресивност у дијакрији; 9. Експресивност у нестандартним идиомима: у дијалекту, жаргону, аргоу, супстандарду...; 10. Експресивност и интимност; 11. Мали (лични) жанрови: стих, реченица, фраза, потпис, строфа / виртуелни микрокњижевни текстови: посвете, СМС, вајбер поруке, мејлови, емотикони, пасворди...; 12. Деминутиви, хипокористици, тепања, умањивање речи, музика слова, звучне слике (шапат, шушкање, вибрирање), оноματοпеје, меке и тврде речи, нежне и грубе речи, интерпункција (тачке, запете, ускличници, дијакритички знаци, цртице), иницијали, мали бројеви (децимале).

У обради различитих питања које подразумевају наведене подтеме било је пријављено 47 реферата, од којих су 42 поднесена на скупу. Референти су били лингвисти из свих универзитетских центара Србије, са института, али и из Босне и Херцеговине и Бугарске.

Б) Књижевнокултуролошка секција скупа за тему је имала *ТАКО МАЛЕ СТВАРИ: Интимно у књижевности и култури*. Овим скупом отворена је први пут на нашим просторима ова изузетно занимљива и далекосежна тема. Тема је обухватила различита питања, од културолошких до књижевнотеоријских, од антрополошких до филозофских и теолошких, од друштвених до хуманистичких

артикулација феномена интимног и интима – до иманентне књижевнокултуролошке артикулације интимног, утеловљеног у малим стварима, њиховог психолошког и друштвеног смисла, и симболичког, културолошког, правног и теолошког места интима унутар Западног света. Циљ је био да се дата књижевна научна и културолошка проблематика научноистраживачки осветли, не би ли се темом одређени аспекти истраживања смисла и идентитета интима/малих ствари и њихове позиције у културолошким или наративним дискурсима дијахронијски и синхронијски контекстуализовали и преиспитали, као и не би ли се одредило која су даља теоријско-културолошка и књижевнотеоријска интересовања за проучавање овог феномена. Тема и овогодишњег књижевнокултуролошког дела скупа представља део проблематике која се истражује на пројекту 178018: *Друштвене кризе и савремена српска књижевности и култура: национални, регионални, европски и глобални оквир* Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

У разради дате опште теме био је пријављен 81 учесник, међу којима су били и скоро сви истраживачи са пројекта 178018. Од 81 пријављеног реферата на скупу је поднесено 80, од којих је 9 било из иностранства (Италија, Хрватска, Црна Гора, БиХ).

В) Музиколошка секција скупа. Тема музиколошког дела скупа била је *ЕКСПРЕСИВНОСТ И ИНТИМНОСТ У МУЗИЦИ*. Циљ теме подразумевао је анализу експресивног и интимног у медијском, теоријско-аналитичком и музичко-педагошком простору разматрања.

Обрада теме *Експресионизам и интимност у музици*, у програму скупа била је замишљена кроз анализу двадесет и једне подтеме: 1. Експресионизам у музици; 2. Експресивност у музичкој теорији: реторика и музика, учење о афектима, експресивна улога хармоније, средства динамизације музичке форме; 3. Експресивност и интимност у музичком стваралаштву; 4. Експресија у музичком извођењу; 5. Утицај текста на експресивност вокалне и вокално-инструменталне музике; 6. Однос субјективног и објективног код извођења музичког дела; 7. Минијатуре и интимност у музици; 8. Аналитички изазови; 9. Музичко-педагошка експресивност и интимност; 10. Експресивност у наставном садржају; 11. Експресивност и интимност у народној музичкој традицији; 12. Педагошки изазови; 13. Музика као експресивни елемент медија; 14. Експресивност у медијским формама музике; 15. Експресивност примењене музике; 16. Интимност, сан, сањарије, фантазија/имагинација у медијском пољу музике; 17. Мала бића и мале ствари у медијским формама музике; 18. Интердисциплинарни контексти: музика и друге уметности; 20. Музика и медији и 21. Јубилеји.

За анализу опште теме – *Експресионизам и интимност у музици* – пријављено је 26 реферата и 28 учесника. На самом скупу изложен је двадесет и један реферат, а референти пријављених радова били су истакнути теоретичари музике, музички педагози, музиколози и етномузиколози са Универзитета у Крагујевцу, Универзитета уметности у Београду, Универзитета уметности у Нишу и Универзитета у Приштини – Косовска Митровица.

У рефератима су обрађивани различити аспекти експресивног и интимног у простору музичке форме, музичког жанра, медија, музичке теорије и музичке педагогије. Изостављајући чињенице да је *експресивно* и *интимно* иманентно садржано у свим сферама музичке уметности, задата тема отворила је велики број питања, али и понудила доста нових научних одговора. Сви реферати презентовани су на високом аналитичком нивоу и значајно ће допринети даљем развоју медијских, теоријских и педагошких музичких дисциплина.

В) Секција примењене и ликовне уметности. Тема ове секције била је *ТАКО МАЛЕ СТВАРИ: Интимно у уметности и култури*, и обухватила је питања из различитих области: од архитектуре, значајних грађевина и споменика културе са аспекта интимности и симболике, урбанистичко-архитектонских комплекса, делова града и појединачних аспеката у дизајнирању простора до поезије, сликарства и стваралаштва еминентних аутора. У обради теме учествовало је 20 истраживача са радовима из историје уметности и архитектуре, од којих је један из иностранства (Хрватска).

Референти су општу тему анализирали кроз различите научне аспекте и методе истраживања. Поједине теме су презентовале различита тренутна достигнућа у уметности и култури кроз интересантна запажања интертекстуалности. Сам дискурс дигиталне презентације уметничких поставки и утицај стваралаштва појединачних аутора у области сликарства указали су на савремени ток уметности. Поменуте су архитектонске методе и пројектантски модули у дефинисању интимног кода у реализацији грађевинског склопа. Презентација значајних ремек-дела у области архитектуре приказују генезу савременог стваралаштва.

Сви представљени радови били су врло квалитетни и научно утемељени и биће од великог значаја за систем науке и истраживања у области уметности и архитектуре, будући да ће веома обогатити теоријска научно-уметничка истраживања у овој области.

Крађујевац, септембар 2020. године

Уредништво

О ТРЕЋОЈ, УМЕТНИЧКОЈ КЊИЗИ ЗБОРНИКА СА XIV МЕЂУНАРОДНОГ НАУЧНОГ СКУПА СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ

Музиколошки део четрнаестог међународног научног скупа *Српски језик, књижевност, уметност*, под називом *Експресивност и интимност у музици*, обележили су разнолики радови излагани током два дана. Организован кроз три радне секције – медијску, педагошку и теоријску, рад музиколошког дела скупа усмерио се ка обради следећих подтема: „Музика као експресивни елемент медија”, „Музичко-педагошка експресивност и интимност” и „Експресивност и интимност у музичком стваралаштву”.

Без обзира на то што су експесија и интимност иманентна својства музичке уметности, приложени радови су овогодишњу тему сагледали из угла који је ту свеприсутан, свакодневан, а кога често не примећујемо, па можда и не вреднујемо у довољној мери. Различити облици музичког израза, изражавања, изразитости, изражајности, успели су да динамизирају све обрађиване теме на начин да у сваки рад имплементирају специфичну упечатљивост. Упечатљивост радова је таква и толика да је креиран текстуални ареал, у коме је свеприсутно експресивно, на лак и близак начин, креирало интимне релације у медијској, теоријској и педагошкој сфери на близак и „пријатељски” начин.

У оквиру свих секција изложено је двадесет и шест радова, које су презентovali излагачи из различитих академских заједница. Поред представника града домаћина, ове године су то биле колеге из Београда, Ужица, Приштине/Лепосавића, Јагодине, Ниша, Крушевца, Гроцке и Звечана. Као и свих протеклих година, и овога пута су реферати представљени на високом аналитичком нивоу, а њих седамнаест се презентује широј научној јавности.

У секцији **Примењена и ликовна уметност**, представљени су радови из Историје уметности и Архитектуре са темом ТАКО МАЛЕ СТВАРИ: интимно о уметности и култури. Укупно је учествовало 15 учесника, од којих 1 из иностранства (Хрватска) и објављено је 10 радова. Референти потичу из академских институција у Београду, Крагујевцу, Новом Саду, Јагодини, Косовској Митровици и Загребу. Обрађене су теме из различитих уметничких области које су међусобно повезане основном поруком о Интимном у уметности и култури и одговорено је на постављену тему кроз различите аспекте, а са подтемама *-Интимно у уметности, Интимно у архитектури, Елементи-дизајнеријер, Естетика простора, Естетика у уметности, Индивидуализација у настави, Неформално образовање, Интердисциплинарне уметности и Миграције*. Радови су постављени квалитетно и иноваторски, на основама савремених методологија, а аутори су јасно одговорили на представљене теме истраживања, које ће значајно обогатити теоријска научно-уметничка истраживања у овој области.

САДРЖАЈ

О ТРОКЊИЖЈУ СА XIV МЕЂУНАРОДНОГ НАУЧНОГ СКУПА
СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТИ / 5

О ТРЕЂОЈ, УМЕТНИЧКОЈ КЊИЗИ ЗБОРНИКА СА XIV МЕЂУНАРОДНОГ
НАУЧНОГ СКУПА СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ / 9

ЕКСПРЕСИВНОСТ И ИНТИМНОСТ У МУЗИЦИ

Силвана П. ГРУЈИЋ

АУДИО-ВИЗУЕЛНА ЗБИРКА *NEW EUROPEAN SONGBOOK*
- НОВА ЕВРОПСКА ПЕСМАРИЦА КАО МЕДИЈСКИ
ФОРМАТ НАРАЦИЈЕ И ЕКСПРЕСИЈЕ / 17

Зорица Б. МИТЕВ ВОЈНОВИЋ

ОПЕРА *ПЛАШТ* ЂАКОМА ПУЧИНИЈА
ИЗ ВИЗУРЕ ДИРИГЕНТА / 25

Ерна Б. ДЕЛИЋ

РОМЕО + JULIET – 'ХИПНОГЕНА ПРИЗМА' ЛУРМАНА
КРОЗ ШЕКСПИРА ДО ВАГНЕРА / 35

Маја В. РАДИВОЈЕВИЋ СЛАВКОВИЋ

УМЕТНОСТ У СНОВИМА/СНОВИ У УМЕТНОСТИ:
ВЛАДАН РАДОВАНОВИЋ И „МАЛО ВЕЧНО ЈЕЗЕРО” / 43

Катјарина Д. ЛАЗАРЕВИЋ СРЕТЕНОВИЋ

ПОРТАЛ КАО ДИНАМИЧКИ АРХИВ
– АНАЛИЗА САДРЖАЈА МУЗИКЕ НА ПОРТАЛИМА
„РИТАМ ГРАДА” И „ИКРАГУЈЕВАЦ” / 53

Дина Д. ВОЈВОДИЋ

НЕКОЛИКО АНАЛИТИЧКИХ ПРИСТУПА
ПЕТРА БИНГУЛЦА ИЗ ЦИКЛУСА *60 ЕМИСИЈА* / 61

Биљана Љ. МАНДИЋ

МОДЕРНИЗАЦИЈА ОСНОВНОШКОЛСКИХ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ
МУЗИЧКА КУЛТУРА (2017–2019):
НОВИ ПЕДАГОШКИ ИЗАЗОВ / 67

Биљана М. ПАВЛОВИЋ

ОБРАДА ОСМЕ РУКОВЕТИ СТЕВАНА МОКРАЊЦА
ПО МОДЕЛУ ИНТЕГРАТИВНЕ НАСТАВЕ / 83

Ивана М. МИЛИЋ

МЕТОДИЧКИ АСПЕКТИ ПРИМЕНЕ АНИМИРАНИХ
ФИЛМОВА У МУЗИЧКОМ ВАСПИТАЊУ / 97

Катјарина Р. СТАНОЈЕВИЋ

Нађаша М. ВУКИЋЕВИЋ

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ И ЛИКОВНИ ИЗРАЗ ДЕЦЕ
ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА / 109

Ирена Р. СТАНИШИЋ
Власиша М. ЛИПОВАЦ
НАРОДНА ПЛЕСНА АКТИВНОСТ – КОРАЦИ „МОРАВЦА”
У РАДУ СА ДЕЦОМ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА / 123

Данијела Д. ЗДРАВИЋ МИХАИЛОВИЋ
САВРЕМЕНА РОМСКА МУЗИЧКА ПРАКСА У НИШУ / 135

Зоран Ж. БОЖАНИЋ
ПРОБЛЕМИ У РАДУ НАСТАВНИКА ПОЧЕТНИКА
НА ПРЕДМЕТУ КОНТРАПУНКТ
У СРЕДЊОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ / 145

Невена Ј. ВУЈОШЕВИЋ
ПОГЛЕД КРОЗ КЉУЧАОНИЦУ: МИНИМАЛИСТИЧКИ
ПОТПИС ВЛАДИМИРА ТРМЧИЋА У ПЕТ ХАИКУ ПЕСАМА
ЗА ФЛАУТУ, ВИОЛОНЧЕЛО И ХАРМОНИКУ / 153

Јелена М. МЛАДЕНОВСКИ
ЦВЕЋЕ У РУХУ МУЗИКЕ
У МИНИЈАТУРАМА ОП. 85 ЈАНА СИБЕЛИЈУСА / 165

Марија К. ТАНАСКОВИЋ
ЕКСПРЕСИВНОСТ У ДЕЧЈЕМ МУЗИЧКОМ СТВАРАЛАШТВУ И
ИЗВОЂАШТВУ ИНСПИРИСАНОМ ДЕЛИМА ПОЛА КЛЕА / 177

Мирко Р. ЈЕРЕМИЋ
МОБИЛНЕ (МУЗИЧКЕ) АПЛИКАЦИЈЕ И ЊИХОВА УПОТРЕБА У
НАСТАВИ СОЛФЕЂА И МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ / 189

ТАКО МАЛЕ СТВАРИ: ИНТИМНО О УМЕТНОСТИ И КУЛТУРИ

Дијана Лј. МЕТЛИЋ
ILUSTROVANA IZDANJA LIONSKE IZDAVAČKE KUĆE LARBALÈTE
У КЊИЖЕВНОМ LEGATU LJUBICE CUCE SOKIĆ / 209

Вања Р. СПАСЕНОВИЋ
Ивана М. РАКОЊАЦ
АТМОСФЕРСКА ЦЕЛИНАСКАДАРСКЕ УЛИЦЕ У БЕОГРАДУ / 219

Ивана М. РАКОЊАЦ
Бојана М. ЈЕРКОВИЋ-БАБОВИЋ
ФЛЕКСИБИЛНОСТ КАО АСПЕКТ ФЛУИДНОСТИ ГРАНИЦЕ:
ИНТИМНИ ОДНОС КОРИСНИКА И ОТВОРЕНОГ
ЈАВНОГ ПРОСТОРА / 231

Dragana M. VASILJEVIĆ-TOMIĆ
Aleksandra P. UGRINOVIC
INTERPRETACIJA KAO IDEOLOŠKI NARATIV:
PARTENON VS NOVI AKROPOLJSKI MUZEJ / 243

Јелена В. АТАНАСИЈЕВИЋ
Драган Н. МАРЧЕТИЋ
ИНТИМНО У АРХИТЕКТУРИ
КЉУЧНИ АСПЕКТИ У ДИЗАЈНИРАЊУ ПРОСТОРА / 255

Бојана М. ЈЕРКОВИЋ-БАБОВИЋ

Небојша С. ФОТИРИЋ

КОНТЕКСТ УМРЕЖЕНОСТИ И ТЕРМИНАЛ-АРХИТЕКТУРА:

ПОЗИЦИЈА АРХИТЕКТОНСКЕ ФОРМЕ У ПРОСТОРИМА

ТОКОВА САВРЕМЕНОГ ГРАДА / 265

Нега Н. РАДОИЧИЋ¹

ИНТЕРТЕКСТУАЛНОСТ У ДИГИТАЛНОЈ ИНСТАЛАЦИЈИ КРИСА

МАРКЕРА СЛИКЕ НА ИЗЛОЖБИ, ИЗ 2008. ГОДИНЕ / 281

Др Војислав Л. ИЛИЋ

Тамара М. СТОЈАНОВИЋ-ЂОРЂЕВИЋ

ИНДИВИДУАЛИЗАЦИЈА У НАСТАВИ ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ -

УЧЕЊЕ УМЕТНОСТИ НА ОСНОВУ СЛОБОДНОГ ИЗБОРА / 293

Миа М. АРСЕНИЈЕВИЋ

НЕЖНО И ЧВРСТО: ИНТИМНИ СВЕТ ГОРДАНЕ КАЉАЛОВИЋ / 307

Suzana J. MARJANIĆ

МЕТЛА, PARTVIŠ I SINGERICA U IZVEDBENIM

UMJETNOSTIMA RH SCENE / 315

СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ
Зборник радова са XIV међународног научног скупа
одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
(25–27. X 2019)

Књига III

**ЕКСПРЕСИВНОСТ И ИНТИМНОСТ
У МУЗИЦИ
&
ТАКО МАЛЕ СТВАРИ:
ИНТИМНО У УМЕТНОСТИ
И КУЛТУРИ**

Уредници

Проф. др Биљана Мандић
Проф. др Јелена Атанасијевић

Крагујевац, 2020.

Вања Р. СПАСЕНОВИЋ¹
Ивана М. РАКОЊАЦ

Универзитет у Београду
Архитекционски факултет
Депаршман за Архитектуру

АТМОСФЕРСКА ЦЕЛИНА СКАДАРСКЕ УЛИЦЕ У БЕОГРАДУ²

Централна развојна и културна осовина Београда, установљена у Генералном урбанистичком плану, дефинише предвиђени континуитет развоја садржаја културе у граду. Скадарска улица препозната је у оквиру осовине културе као полигон за анализу атмосферских квалитета места на основу карактеристичних морфолошких, функционалних, амбијенталних и меморијалних вредности. Циљ рада представља објективизовање интимног односа корисника и простора кроз анализу уличног фронта Скадарске улице. Улични фронт интерпретиран је кроз појам градске сценографије, односно визуелног утиска који корисник простора формира током опажајног сусрета са окружењем. Визуелни утисак простора, дефинисан на основу испитивања интензитета чулног доживљаја, у зависности од дистанце сагледавања изграђеног фронта, представља основни параметар при анализи архитектонских вредности атмосферске целине.

Кључне речи: оса културе, културно наслеђе, амбијенталне вредности, атмосферска целина, визуелна интерпретација

Увод

Многи теоретичари и архитекте попут Џејн Џејкобс (Jane Jacobs), Леона Криера (Léon Krier) и Кевина Линча (Kevin Lynch) критиковали су савремену трансформацију града и његових јединствених просторних целина као последицу брзог развоја (Сандалак, Урибе 2010: 35). Градови се данас сусрећу са активном модификацијом грађене структуре у складу са актуелним потребама корисника простора. Савремени развој урбаних средина подразумева сталну трансформацију градских зона и њених урбанистичких, функционалних, амбијенталних, друштвених и културолошких параметара. Проблем контекстуалне и визуелне повезаности постојећих објеката са новим просторним и функционалним интервенцијама у последњих неколико година активни је предмет јавне расправе. Увођење континуитета у оквиру разнородне мреже културно-историјских градских целина захтева успостављање методологије испитивања окружења која узима у обзир вишеслојни карактер урбаног контекста. Питање које се намеће је – да ли постоје релативно објективни и константни параметри окружења који диктирају нашу валоризацију простора, или је то пак ствар личног

¹ vanja.spasenovic@gmail.com

² Рад је реализован у оквиру пројеката Министарства просвете, науке и технолошког развоја, сектор за развој и високо образовање: Национални пројекат ТР36034 „Истраживање и систематизација стамбене изградње у Србији у контексту глобализације и европских интеграција у циљу унапређења квалитета и стандарда становања” и Ш-43007, „Истраживање климатских промена и њиховог утицаја на животну средину: праћење утицаја, адаптација и ублажавање”, потпројекат „Утицај климатских промена на планирање урбаног и руралног развоја у циљу очувања животне средине”.

укуса? Полигон за истраживање препознат је на траси централне развојне и културне осовине Београда, која афирмише урбани континуитет и, кроз предвиђене интервенције, равноправно третира физички, функционални, друштвени и културолошки контекст града.

Наше искуство простора и градског окружења артикулисано је и формирано у односу на **границу опажања** – изграђени фронт, односно фасаде посматраних објеката (Сандалак, Урибе 2010: 51). Ова граница представља први визуелни контакт са објектом и формира наше искуство простора. Може се закључити да се истраживањем опажаја окружења, кроз анализу уличног фронта, омогућава дефинисање карактеристика објеката који утичу на наш доживљај о простору, кроз свакодневни сусрет са границама опажаја. Циљ истраживања је утврдити да ли постоје објективни архитектонски параметри који диктирају доживљај корисника и лични суд о контекстуалном слагању структура урбане матрице. Теоријски оквир истраживања обухвата испитивање и систематизацију референтних експерименталних и теоријских приступа из области архитектуре, како би се утврдили параметри окружења који су релевантни за дефинисање објективних карактеристика опажаја. Проблеми контекстуалног слагања у архитектури су, у овом истраживању, посматрани са аспекта анализе важности чулног доживљаја у начину на који посматрамо и размишљамо о архитектури у свакодневном окружењу.

Теоријски оквир: ментално представљање

Истраживање односа окружења и човека кроз шематизацију простора, односно графичког представљања менталне интерпретације доживљаја окружења, активно се развија у оквиру академске области архитектуре од шездесетих година двадесетог века до данас. На основу представљеног циља истраживања, значајно је испитати тему графичког представљања окружења, јер се, у својој суштини, фокусира на питање **континуитета**. Графичка представа или мапирање града омогућава нам илустровање и разумевање одређеног просторног или површинског стања. Мапирањем учачамо скупове дисконтинуираних односа који су индикација **просторних потенцијала** који се могу активирати (Шондербик 2015: 109). Кроз анализу теоријског оквира феномена менталног представљања у архитектури, тежи се дефинисању аспеката испитивања простора, односно субјективних и објективних категорија опажања, како би се конкретизовало искуство појединца. Уколико тему сагледамо у ширем истраживачком пољу, ова врста паралелне анализе теоријских закључака у архитектури и сродним научним дисциплинама може допринети бољем разумевању начина на које се технике блиских истраживачких области трансформишу у оквиру савремених потреба за интердисциплинарним испитивањима. Претпоставка је да се применом ове методологије може унапредити архитектонска пракса и успоставити квалитетнији однос између корисника и простора, односно веза између савременог друштва, културе и норми понашања у карактеристичном локалном контексту.

Гештalt теорија (Gestaltpsychologie) развијена је у берлинској школи експерименталне психологије, почетком двадесетог века, од стране теоретичара Кофке (Kurt Koffka), Вертмајера (Max Wertheimer) и Колера (Wolfgang Köhler). Теорија представља покушај да се, у оквиру неорганизованих надражаја које добијамо из окружења, установе јасна и дефинисана правила која граде способност корисника да стекне и разуме смислени опажај окружења. У оквиру

проучавања сложеног процеса опажања, гештALT психолози тврде да је перцепција производ комплексних интеракција између различитих надражаја у окружењу. Акцент је на разумевању и тумачењу начина организовања и, даље, **интерпретације когнитивних процеса** (Кофка 1935: 265). У оквиру гештALT теорије, архитектура је испитивана као производ човека који тежи да унапреди однос корисника са локалним контекстом. Проблематизовање сврхе архитектуре, кроз функционалне, амбијенталне и симболичке аспекте окружења, довело је до закључка да релације између корисника и пројектоване грађене структуре нису дотадашњим истраживањима објективизоване. ГештALT теоретичари истичу да је за разумевање релативитета односа човека и окружења неопходно установити квалитетнији однос између теоријских сазнања и пројектантске и планерске праксе (Норберг-Шулц 1963: 22).

Дискусија у области перцепције окружења, шездесетих година, била је под утицајем гештALT психологије. Норвешки архитекта Кристијан Норберг-Шулц (Christian Norberg-Schulz) уводи у анализу опажаја и процес **шематизације простора**, који изучава начин на који посматрач опажа и конструише менталну слику о свету око себе. Теорија Ноберга-Шулца заснована је, пре свега, на семиологији, али је допуњена и другим релевантним студијама из области психологије. Теорија представља покушај аутора да се појасни појам **архитектонске целине** (*architectural totality*) у свим њеним аспектима: кроз конструкцију, контекст, размеру и детаљ.

Књига *Постојање, простор и архитектура* (*Existence, Space and Architecture*) представља прекретницу у теоријским ставовима Ноберга-Шулца, у којој простор и опажај, за разлику од претходног приступа, тумачи у складу са теоријом феноменологије (Хадад 2010: 92). У предговору, аутор најављује нову методологију за тумачење проблема архитектонског простора, дефинишући га као конкретизацију шема и слика које перципирамо из окружења, чинећи их саставним делом свакодневице посматрача (Норберг-Шулц 1971: 7).

Географ Едвард Релф (Edward Relph), 1976. године, уводи феноменолошку перспективу у географију, кроз истраживање теме идентитета места. Релф дефинише јединственост окружења, као истрајну једнозначност и истоветност која омогућава једном простору да буде другачији од других (Релф 1976: 43). Идентитет простора омогућава да, путем опажања окружења, јасно разликујемо једно место од другог. Релф истиче да појам идентитета места можемо разложити на (1) физичко окружење, (2) активности, амбијенте и догађаје и (3) индивидуална и колективна значења, створена кроз искуство и намеру (Симон, Соверс 2008: 46). Може се закључити да простор и релације које стварамо у њему у великој мери утичу на наш доживљај и препознатљивост окружења. Резултат рада Едварда Релфа и дефинисање градивних елемената идентитета места потврђују значај концептуалног промишљања утиска простора, као и дефинисања физичких манифестација које тај утисак диктирају. Лични утисак о простору и значења која му додељујемо утичу на опажај физичког окружења.

Појам психогеографије је, 1955. године, дефинисао теоретичар Дебор (Guy Debord) као „изучавање прецизних закона и утицаја географског окружења, свесно организованог или не, на осећања и понашање појединца” (Кнаб 1981: 45). Специфичан приступ истраживању окружења као резултат има формирање нове методологије мапирања простора кроз учовање **атмосферских целина града**. Дебор овај појам уводи са циљем додатног појашњавања и контекстуализације проблема просторних релација корисника и простора. Психогеографска

мапа града дефинише низ атмосферских целина кроз декомпоновање стандардне карте на мање фрагменте (Спасеновић, Ракоњац 2019: 394). Размера, смер и дистанца нису геометријски тачне, али одговарају на питања повезаности, утицаја, сличности и различитости структуре урбане матрице. Учени односи и везе сматрају се **осовинама кретања** и означене су црвеним стрелицама. Карта, која произилази из дефинисаних психогеографских принципа, је представа утицаја окружења, која се заснива на силама друштвене и културне природе, а не геометријским. Стога, атмосферске целине су означене што је могуће прецизније на карти, како би дефинисале психогеографски рељеф града. Атмосферске целине представљају јединствене композиције грађене структуре, које су повезане блиским амбијенталним карактеристикама (Спасеновић, Ракоњац 2019: 396). Узимајући у обзир Деборов модел тумачења окружења, могуће је дефинисати атмосферске целине Београда у оквиру структуре урбане матрице. Може се закључити да се препознавањем атмосферских целина у Београду омогућава испитивање окружења које узима у обзир вишеслојни карактер урбаног контекста и има потенцијал примене у различитим урбаним срединама.

Експерименталне студије: актуелност проблема

Теоријско истраживање искуства простора праћено је и експерименталним испитивањима односа корисника и окружења кроз тумачење просторних потенцијала грађене структуре и њеног утицаја на посматрача. Основни параметар при тумачењу искуства простора дефинисан је кроз испитивања интензитета чулног доживљаја у зависности од **дистанце сагледавања изграђеног фронта**. Пример таквог истраживања је рад филозофа Мартина Крампена (Martin Krampen), који је спровео испитивање са циљем дефинисања минималних карактеристичних својства објеката, потребних да се он класификује као припадајући одређеној функционалној типологији. Истраживачка питања односила су се на могућност класификације типа објекта у зависности од количине архитектонских детаља доступних испитанику. Испитивање је вршено на студентима архитектуре, сматрајући да не постоји пресудна разлика, у процесу концептуализације објеката, између архитекте и особе која није школована у тој струци. Прикази објекта су испитаницима представљени у три етапе, од којих свака садржи различит степен детаљности – од апстрактних цртежа до фотографије. Прва група дефинисана је само кроз обрис грађевине и једноставне знакове. У другом сету, назначена је спратност објекта, трећи садржи фасадне отворе, а четврта група састоји се од оригиналних фотографија објеката. Од испитаника се тражило да слике разврстају у једну од понуђених типолошких категорија: (1) фабрике, (2) пословне зграде, (3) стамбени објекти, (4) цркве, (5) школе и (6) једнопородичне куће (Санов 2016:41).

Резултати овог истраживања показали су да је први ниво детаља (силуета) пружио само информације које су довољне да испитаници идентификују стамбене куће по значајно мањем габариту и једну цркву по куполи, која је, као карактеристичан стилски елемент, уочљива и у обрису објекта. Додатне информације, на другој групи приказа (спратност), нису створиле значајнију разлику. Трећи сет фотографија (фасадни отвори) омогућио је испитаницима да препознају пет од шест понуђених категорија објеката, по карактеристичној диспозицији и густини фасадних отвора. Тек је четврти скуп (изворне фотографије) омогућио потпуну класификацију. Присуство **детаља** на оригиналним фотографијама испоставило се као кључно за успешну типолошку расподелу објеката.

Три доминантне карактеристике за препознавање функције објекта биле су: димензија, облик (силуета) и фасадни отвори. Студија показује да су најзначајније карактеристике екстеријера, приликом идентификације функционалног типа објекта, **величина** (дефинисана бројем, величином и расподелом фасадних отвора на свакој етажи), **хомогеност обрису** грађевине и **јединствене стилске карактеристике** објекта (Саноф 2016: 42).

Слично питање поставља и архитекта Линда Грот (Linda Groat), која истиче је један од основних проблема, при испитивању опажања окружења, недостатак прецизности у дефинисању физичких својстава објекта који су релевантни за ову анализу (Гроат 1988: 231). У спроведеном експерименту није се бавила специфичним проблемом односа затеченог и новог, већ компонентама пројектантске стратегије (*design strategy*). Грот дефинише ове компоненте као постојеће карактеристике објекта, класификоване према степену утицаја који архитекта може вршити над њима током пројектантског процеса. Питања, попут уметања нетипичних грађевинских намена или екстремног контраста у волуметрији објекта, иако важни аспекти контекстуалне компатибилности, нису била предмет разматрања у овој студији (Гроат 1988: 233). Резултати експеримента показали су да су испитаници склони одабиру архитектонског приступа који одликује одређени степен понављања, нарочито у распореду фасадних отвора. Овај исход не подразумева да је за компатибилност објекта неопходна доследна имитација карактеристика фасаде; напротив, најквалитетнијим су оцењени примери иновације и реинтерпретације традиционалних елемената фасаде. Тумачећи резултате истраживања, аутор наглашава да архитекта мора заузети еволуцијски, а не револуционарни став, према архитектури и урбаном развоју града (Гроат 1988: 253).

Из представљеног истраживања може се закључити да је управо фасада објекта први параметар процене посматрача и представља релевантан предмет експерименталног истраживања опажања контекста. Узимајући у обзир закључке Мартина Крампена, као значајне карактеристике објекта при анализи испитаниковог утиска о простору, можемо издвојити (1) **димензију** и волумен објекта, (2) **уједначеност силуете** изграђеног уличног фронта и (3) **препознатљивост стилских карактеристика** објекта. Утицај фасаде грађене структуре на опажај посматрача можемо испитивати кроз три претходно дефинисана параметра окружења, који су релевантни за истраживање објективних карактеристика опажаја. Може се закључити да се истраживањем простора, уз помоћ представљених параметара, дефинише визуелни утисак који посматрач формира током опажајног сусрета са окружењем. Самим тим, валоризација искуства окружења успостављена је уз помоћ објективних параметара простора – уличног фронта, и може се користити при тумачењу и представљању просторних потенцијала атмосферских целина града.

Централна развојна и културна осовина Београда

Основно полазиште Генералног урбанистичког плана је афирмација урбаног континуитета, током којег се градитељско наслеђе и садржаји културе дефинишу као необновљиви ресурс и стимуланс развоја (*Генерални план Београда* 2021, 2003: 134). Развојна и културна осовина Београда приказује пут успостављања континуитета у оквиру структуре урбане матрице. Планом је предвиђено да се просторне културно-историјске целине, које се налазе на овом правцу, третирају као: (1) подручја интегративне конзервације, (2) подручја опште обнове,

(3) подручја усмерене урбане обнове, (4) подручја повремених усаглашених интервенција у грађеном ткиву и (5) археолошко споменичко наслеђе.

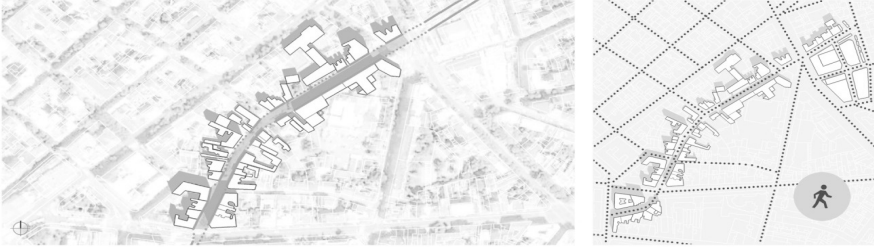
У оквиру препорука за третман подручја опште обнове, истиче се да би неадекватна развојна методологија ове групације довела до цепања урбаног простора на заштићене енклаве и међупростор и, као последицу, имала неуравнотежен и неравномеран третман простора, што свакако није интерес ефикасне урбане политике (*Генерални план Београда* 2021, 2003: 136). Може се закључити да би се испитивањем једне од зона опште обнове Београда, као јединствене атмосферске целине града, допринело додатној провери целовитости простора кроз објективизовање интимног односа корисника и окружења. Подручјима опште обнове, у оквиру централе развојне и културне осовине Београда, припадају (1) Копитарева градина, (2) Скадарлија, (3) Сењак, (4) Врачарски плато, (5) Професорска колонија, (6) Котеж Неимар, (7) Крунска улица, (8) централна зона Новог Београда, (9) модернистичка архитектура Земуна, (10) стари аеродром „Београд”, (11) Београдски сајам и (12) Старо сајмиште (*Генерални план Београда* 2021, 2003: 137). Са листе подручја опште обнове, која се налазе на траси централне развојне и културне осовине Београда, одабрана је зона Скадарлије, односно Скадарска улица, због сложености контекста који обухвата различите историјске, функционалне и амбијенталне просторне квалитете.

Атмосферска целина Скадарске улице

Скадарска улица – Скадарлија, препозната је као просторна културно-историјска целина старог градског језгра, која одражава специфични јавни живот Београда. Аутентични амбијент ове атмосферске целине испољава идентитет кроз специфичности простора које одликује вишеслојност историјског наслеђа и културолошких образаца живота у урбаној средини.

Имајући у виду да се савремено искуство окружења гради на основу функционалних, перцептивних и симболичких значења архитектуре у специфичном контексту, атмосферски квалитети места биће анализиран на основу карактеристичних морфолошких, функционалних, амбијенталних и меморијалних вредности. Основни параметар при тумачењу искуства простора дефинисан је кроз испитивања интензитета чулног доживљаја у зависности од дистанце сагледавања особности простора. У складу са претходно дефинисаним, испитивање објективних карактеристика опажаја може се извршити кроз анализу (1) препознатљивости стилских карактеристика (2) димензије и волумена објекта и (3) уједначености силуете изграђеног уличног фронта.

Скадарлија представља пешачку зону коју наглашава линеарни отворени јавни простор (слика 1) који збира трасе кретања ка Калемегданској тврђави, али и дефинише везу између Трга републике и приобаља Београда. Овај споменички амбијент сачињава спонтано формирана крива траса улица, поплочана калдрмом, овичена дрворедом и старим грађевинама у оквиру којих се налазе доминантно угоститељски објекти. Овај простор настао је половином 19. века и документује континуитет развоја аутентичних облика који, поред меморијалних, имају и специфичне ликовне вредности (слика 2).

Слика 1. Скадарска улица – (а) линеарни отворени јавни простор; (б) пешачка зона

Слика 2. Амбијент Скадарске улице – (а) дан; (б) ноћ

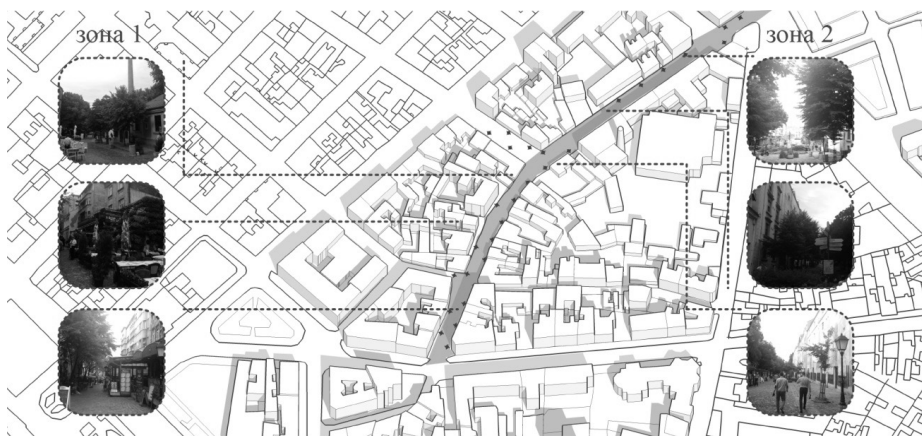
(1) *Прејознајљивост* стилских карактеристика на подручју Скадарске улице одражава се кроз дефинисање микроамбијената у оквиру атмосферске целине. Морфологија простора пружила је могућност за развој различитих садржаја, а, самим тим, допринела је и развоју мноштва активности у простору (слика 3). Изграђена структура простора је веома динамична и поседује велики број препознатљивих елемената испоњених како у виду старих грађевина од историјског значаја, тако и кроз присуство услужних и угоститељских делатности које формирају идентитет овог простора.

Слика 3. Програм – (а) садржаји; (б) активности

У оквиру Скадарске улице издвајају се два микроамбијента – зоне активности, које опредељује груписање садржаја дуж потеза улице (слика 4). Прва зона, ближа центру града, представља сегмент улице интензивније фреквенције посетилаца и већег задржавања корисника услед концентрације угоститељских

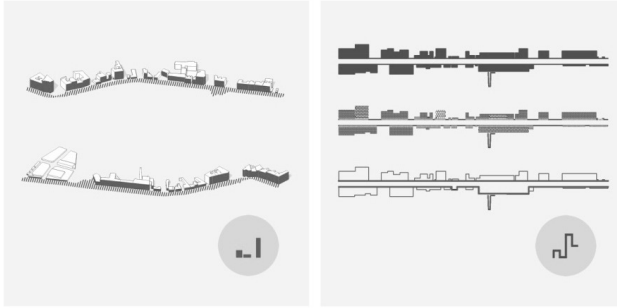
објеката. Као што је и наведено, морфологија терена, али и разуђени улични фронт, пружили су различите могућности за проширење активности смештених у објектима који дефинишу линеарни отворени јавни простор. Запоседање површине улице услужним делатностима (баштама угоститељских објеката) чини овај микроамбијент веома динамичним и активним. Са друге стране, друга – доња зона Скадарлије, коју чине стара фабрика пива, основна школа и стамбени објекти, осликава простор веће зоне интимности и краћег задржавања корисника. Наиме, у оквиру овог микроамбијента заступљене су услужне делатности дуж потеза улице у виду отвореног уличног маркета који потенцира ток улице, уз понуду која омогућава краће задржавање.

Слика 4. Скадарска улица – амбијенталне целине

(2) *Димензије и волумен објекта* остварује утицај на след перцептивног опажаја елемената у простору. Брзина кретања има велики значај за перцепцију простора. Приликом кретања у простору намењеном пешацима, корисник има могућност да, са различитих дистанци, запази особености простора, имајући у виду да пешачење, у поређењу са другим видовима кретања, одликује мања брзина и интимнији однос корисника и његовог окружења, што омогућава артикулацију процес интерпретације и памћења простора. Приликом доживљаја простора, пешак запажа својства која одговарају посматрању фронталног призора, интеракције са објектима и брзини кретања од 5 km/h (Гел 2010: 33).

Целину Скадарске улице, услед очуваних грађевина из прошлих времена, али и новонасталих трансформација, које представљају одраз савременог доба, одликује динамика у промени волуметрије објеката. Слојевитост фаза развоја овог потеза видљива је кроз разлике у волуметријама објеката, од приземних некадашњих стамбених објеката (породичних кућа), све до вишеспратних – производног погона (пивнице), али образовних установа (школа) и објеката вишепродичног становања, изграђених у савременом добу (слика 5). У физичком смислу, доминанту у простору представља објекат старе пивнице. Међутим, са аспекта амбијенталности, Скадарлија представља препознатљиву зону која има велики значај за формирање слике града – стога у целисти представља својеврстан оријентир у оквиру урбане структуре.

Слика 5. Волуметрија објеката – (а) форма; (б) препознатљиви елементи у простору: доминанте

(3) Уједначености силуете изграђеног уличног фронта условљена је, поред физичке изграђености простора, и дистанцом сагледавања елемената у простору. Као што је претходно речено, пешачко кретање пружа могућност за остваривање различитих дистанци корисника у односу на елементе простора (интимна, персонална, друштвена и јавна), чиме се дефинише и карактер опажаја.

Простор Скадарлије одликује промена у континуалности изграђеног уличног фронта. С обзиром на трансформације које је простор претрпео кроз време, читљиве кроз разноликост волуметрије објеката и разноврсност садржаја, долази до појаве елемената које корисници могу сагледати у интимнијем контакту са простором. Са једне стране, део потеза је дефинисан дисконтинуалним уличним фронтом, који пружа могућност повезивања простора пешачке улице са просторима унутрашњости блокова који дефинишу јавни простор. У микроамбијенту зоне 1 (слика 4), где је велики број објеката угоститељске делатности, јавља се доминантно присуство протективних елемената, аркада, лођа, тераса објеката, као и башти (слика 3). Ови елементи доприносе динамичности структуре уличног фронта чиме се омогућава екстензија активности унутар објеката на простор пешачке улице, што има утицај на атмосферу и одражава се на доживљај амбијента Скадарлије. Са друге стране, у микроамбијенту зоне 2, садржаји околне структуре намећу потребу за већим нивоом приватности (становање и образовање). Овај сегмент одликује континуалан и ригидан улични фронт, чиме се омогућава остваривање веће дистанце активности у оквиру објеката у односу на јавни простор улице. Динамичности амбијента јавног простора доприносе елементи привремених тезги уличног маркета.

Слика 6. Дистанце – (а) продори кроз изграђену структуру; (б) континуалност изграђености фронта; (в) однос изграђености околне структуре и отвореног простора;

Атмосферска целина Скадарске улице представља скуп међусобно повезаних материјалних и духовних вредности које одржавају идентитет „боемског центра” и у статусу је непокретног културног добра на подручју града Београда. Релације између физичке и функционалне структуре, разноликост корисника и њихових активности, као и културно-историјских вредности, утканих у развој овог подручја града, чине Скадарлију значајним местом које, поред Београдске тврђаве и Калемегдана, гради просторни идентитет Београда.

Закључна разматрања

Истраживање у оквиру овог рада засновано је на претпоставци да је чулно опажање простора условљено визуелним утиском који формирамо у односу на границу опажања, односно изграђени улични фронт. Фасада објекта препозната је као формална просторна манифестација која представља објективан параметар окружења и дефинише наш утисак и реакцију на јединствене градске амбијенте. Изучавање перцепције корисника не представља апстрактан елемент пројектантског процеса; адекватним промишљањем о доживљају посматрача, питање перцепције може добити свој формалан резултат у оквиру простора. Фасада објекта, као предмет истраживања и први перцептивни сусрет корисника са простором, препозната је прегледом теоријских и експерименталних закључака у домену просторне когниције и менталног представљања окружења. Наш суд о простору условљен је визуелним утиском о „градској сценографији” и трансформише се у зависности од дистанце сагледавања грађене структуре. Самим тим, резултат истраживања представља објективизовање интимног односа корисника и окружења кроз анализу уличног фронта. Истраживање контекста, кроз методологију менталног представљања простора, успоставља ток у оквиру издвојених градских композиција и истиче просторни потенцијал анализираних атмосферских целина града.

Афирмација урбаног континуитета, дефинисана у *Генералном урбанистичком плану Београда*, захтева иновативна истраживања хетерогеног градског контекста. Тумачење централне културне осовине града, као успостављеног правца формирања и очувања тока развоја културно-историјских целина, омогућило је проверу постављене хипотезе у оквиру дефинисаних градских целина. Централна културна осовина града усвојена је са циљем спречавања дисконтинуитета развоја у оквиру урбане матрице. Смештена на правцу културне осовине Београда, Скадарска улица, услед сложености контекста и јединствених амбијенталних, историјских и функционалних карактеристика, представља адекватан полигон за истраживање окружења кроз установљене параметре. Испитивање атмосферске целине Скадарске улице, кроз претходно дефинисане параметре опажаја: (1) препознатљивост стилских карактеристика (2) димензије и волумен објекта и (3) уједначеност силуете изграђеног уличног фронта, даје нам јаснију представу затеченог стања и мапира токове развоја јединствене градске структуре. Испитивање простора, са освртом на амбијенталне вредности градске композиције, дефинисано кроз три формална параметра, објективизује интиман однос корисника и окружења. Представљена просторна анализа, са акцентом на доживљају корисника, уводи нови вид тумачења окружења који је применљив у различитим контекстима и даје осврт на вишеслојни карактер градског окружења. Провера постављеног модела, у оквиру хетерогеног контекста Београда и одабране градске целине, илуструје потенцијал за даљу примену истраживања, заснованог на препознатим параметрима сагледавања уличног фронта.

Допринос овог испитивања огледа се у увођењу нових аспеката посматрања и тумачења токова развоја савременог града, узимајући у обзир доживљај простора и амбијенталне вредности места као значајан фактор при успостављању континуитета урбаног развоја.

Литература

- Гел, 2010: J. Gehl, *Cities for People*, Washington: Island Press.
- Генерални план Београда 2021, 2003: *Генерални план Београда 2021*, Београд: Урбанистички завод Београда.
- Гроат, 1988: L. Groat, „Contextual compatibility in architecture: an issue of personal taste?“, *Environmental aesthetics: Theory, research, and applications*, 228-253.
- Кофка, 1935: K. Koffka, *Principles of Gestalt psychology*, London: Kegan Paul.
- Кнаб 1981: K. Knabb, *Situationist International Anthology*, Berkeley: Bureau of Public Secrets.
- Норберг-Шулц 1971: C. Norberg-Schulz, *Existence, Space and Architecture*, New York: Praeger.
- Норберг-Шулц 1963: C. Norberg-Schulz, *Intentions in architecture*, Cambridge: MIT press.
- Релф, 1976: E. Relph, *Place and placelessness*, London: Pion.
- Сандалак, Урибе 2010: B. Sandalack, A. Uribe, „Open space typology as a framework for design of the public realm“, *The Faces of Urbanized Space* 5, 35-75.
- Сановф 2016: H. Sanoff, *Visual Research Methods in Design*, Routledge: Routledge Revivals.
- Симон, Соверс 2008: D. Seamon, J. Sowers, „Place and Placelessness“, u: *Key Texts in Human Geography*, urednici: P. Hubbard, R. Kitchen, G. Vallentine, London: Sage.
- Спасеновић, Ракоњац 2019: В. Спасеновић, И. Ракоњац, „Мапирање културно-историјских амбијенталних целина Београда: применљивост психогеографских метода“, у Б. Мандић, Ј. Атанасијевић (ур.), *Рођење у музици & New Born Art – Књига 3*, Крагујевац: Family Press, 391-399.
- Хадад 2010: E. Haddad, „Christian Norberg-Schulz’s Phenomenological Project In Architecture“, *Architectural Theory Review* br. 1, 88-101.
- Шондербик 2015: M. G. H. Schoonderbeek, *Place-time discontinuities: Mapping in architectural discourse*, Delft: TU Delft.

ATMOSPHERIC UNITIES OF SKADARSKA STREET IN BELGRADE

Summary

The Central Development and Cultural Axis of Belgrade, established in the Master Plan for 2021, defines the anticipated continuity of cultural context development in the city. Skadarska Street was recognized within the axis of culture as a polygon for the analysis of spatial atmospheric qualities, based on characteristic morphological, functional, ambient and memorial values. The aim of this paper is to objectify the intimate relationship between users and space through the analysis of the Skadarska street front. The street front was interpreted through the notion of urban scenery, which is the visual impression that a space user forms during a perceptual encounter with the environment. The visual impression of space, defined through examining the intensity of the sensory experience dependent on the viewing distance of the built front, is a basic parameter in the analysis of the architectural values of the atmospheric unity. This spatial analysis, with emphasis on user experience, introduces a new kind of interpretation of the environment that is applicable in different contexts and gives an overview of the multi-layered character of the urban environment.

Keywords: cultural axis, cultural heritage, ambient values, atmospheric unities, visual interpretation

*Vanja R. Spasenović
Ivana M. Rakonjac*

Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац

СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ
Зборник радова са XIV међународног научног скупа
одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
(25–27. X 2019)

Књига III

**ЕКСПРЕСИВНОСТ И ИНТИМНОСТ У МУЗИЦИ
&
ТАКО МАЛЕ СТВАРИ:
ИНТИМНО У УМЕТНОСТИ
И КУЛТУРИ**

Лектура и коректура
Ђорђе Радовановић

За издавача
Зоран Комадина, редовни професор
декан Филолошко-уметничког факултета

Технички уредник
Стефан Секулић

Штампа
Филум, Крагујевац

Тираж
150

ISBN
978-86-80796-64-2

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

78(082)
7.01(082)
745/749(082)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Српски језик, књижевност, уметност (14 ; 2019 ;
Крагујевац)

Српски језик, књижевност, уметност : зборник радова са XIV међународног
научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
(25-27. X 2019.).

Књ. 3, Тако мале ствари: интимно у уметности и култури
/ уредници Биљана Мандић, Јелена Атанасијевић. - Крагујевац : Филолошко-
уметнички факултет, 2020 (Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет). - 327
стр. : илустр. ; 24 cm

Текст ћир. и лат. - Тираж 150. - Стр. 5-7: О трокњижу са XIV Међународног
научног скупа Српски језик, књижевност, уметности / Уредништво. - О трећој,
уметничкој књизи зборника са XIV Међународног научног скупа Српски језик,
књижевност, уметност: стр. 9. - Напомене и библиографске референце уз текст. -
Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-86-80796-64-2

а) Музика - Зборници б) Ликовна уметност - Зборници в) Примењена
уметност - Зборници

COBISS.SR-ID 28363017

XIV међународни научни скуп
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
25–27. октобар 2019. године

**СРПСКИ ЈЕЗИК,
КЊИЖЕВНОСТ,
УМЕТНОСТ**

(ПРОГРАМ И КЊИГА РЕЗИМЕА)

Крагујевац, 2019.

Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ
XIV међународни научни скуп

(Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 25–27. октобар
2019. године)

**ПРОГРАМСКО-ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР
МЕЂУНАРОДНОГ НАУЧНОГ СКУПА**

Председник

Мр Зоран Комадина, редовни професор

Потпредседници

Др Милош Ковачевић, редовни професор

Др Драган Бошковић, редовни професор

Секретари

Тамара Лутовац

Тијана Матовић

Маја Радивојевић

Ирена Кнежевић

**XIV MEЂУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП
СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ**

(Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 25–27. X 2019)

Петак, 25. 10. 2019.

**9.00–12.00 ХОЛ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
РЕГИСТРАЦИЈА УЧЕСНИКА**

**10.00 СВЕЧАНА САЛА РЕКТОРАТА
ОТВАРАЊЕ СКУПА И ПОЗДРАВНЕ РЕЧИ**

**10.30 СВЕЧАНА САЛА РЕКТОРАТА
ПЛЕНАРНА СЕДНИЦА**

Миланка Ј. Бабић (Пале)
Експресивност и екскламативност / 29

Часлав В. Николић (Крагујевац)
Дугме и поетика: мале ствари и интима
у романима Милоша Црњанског / 30

Марија М. Ђирић (Крагујевац)
Музика у српском анимираном филму у периоду 1949–1969. / 31

**11.30 ХОЛ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
КОКТЕЛ**

15.00–16.45 РУЧАК

20.00 СВЕЧАНА ВЕЧЕРА

I ЛИНГВИСТИЧКИ ДЕО СКУПА

Петак, 25. 10. 2019.

12.00–15.00 СВЕЧАНА САЛА РЕКТОРАТА

Секција I/1: Експресивност као језичка и стилистичка категорија

Председавају: Вера С. Ђевриз Нишић, Нина С. Милановић

Милош М. Ковачевић (Београд, Крагујевац)

Конструкције са експлетивно-експресивним *џа* у српском језику / 33

Јелена Јовановић Симић (Београд)

Нека запажања о експресивности и модалности / 34

Ивана Р. Јовановић (Крушевац)

Нека запажања о експресивности деинтерјекцијске творбе / 35

Вера С. Ђевриз Нишић (Сарајево)

О глаголној експресивности кроз новинарске жанрове / 36

Нина С. Милановић (Сарајево)

Стилске доминанте у роману *Велики јуриш*
Слободана Владушића / 37

Веселина В. Ђуркин (Сомбор)

Експресивне вриједности деминутива
у дјелу Исидоре Секулић / 38

Соња М. Миловановић (Београд)

Експресивност песничког текста Бранислава Петровића / 39

Јелена Љ. Спасић (Јагодина), Сања Ж. Ђуровић (Крагујевац)

Морфолошки и творбени аспект дечијих неологизама / 40

Петак, 25. 10. 2019.

**12.00–15.00 САЛА ЗА СЕМИНАРЕ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
Секција I/2: Експресивне јединице у контрастивној анализи**

Председавају: Тиана М. Тошић Лојаница, Јелена Р. Даниловић
Јеремић

Дејан М. Каравесовић (Крагујевац)

Експресивне језичке структуре у преношењу туђег говора
у енглеском и српском / 41

Ема Н. Живковић (Ниш)

Језички изрази у продукцији говорног чина одбијања
у српском и енглеском / 42

Тиана М. Тошић Лојаница (Крагујевац)

Експресивни и преводни потенцијал визуелног дијалекта / 43

Валентина В. Будинчић (Београд)

Експресивна функција англицизама у сфери
маркетинга у спорту / 44

**Горица Р. Томић (Крагујевац), Јелена Р. Даниловић Јеремић
(Крагујевац)**

Експресивност у називима хране и пића: анализа сливеница / 45

Милан Д. Тодоровић (Крагујевац)

Разумевање експресивних скраћеница на енглеском језику и
њихов преводни еквивалент на српски језик / 46

Даница М. Јеротијевић Тишма (Крагујевац)

Фонетски параметри исказивања емоција на српском (J1) и
енглеском (J2) језику 47

Петак, 25. 10. 2019.

17.00–20.00 СВЕЧАНА САЛА РЕКТОРАТА

Секција I/3: Експресивне јединице на сваком од нивоа језичке анализе

Председавају: Милица С. Баџић, Стефан Д. Тодоровић

Наташа А. Спасић (Крагујевац)

Експресивност поредбених јединица у српском језику / 48

Јулијана С. Деспотовић (Крагујевац)

Експресивност реченица без предиката у дијалогским микродискурсима / 49

Александра Д. Ракић (Крагујевац)

Експресивни супстантиви у роману *Време кокошки* Добрила Ненадића / 50

Стефан Д. Тодоровић (Крагујевац)

Експресивност и сликовитост као конституенти перифрастичких глагола у језику новинарства / 51

Марија С. Раковић (Крагујевац)

„Говор у говору, исказ у исказу, говор о говору, исказ о исказу” у збирци кратких прича *Играјти срцем* Драгане Денић / 52

Катарина Б. Субановић (Крагујевац)

Реченична експресивност са становишта синтаксе у сатирама *Укидање стирасији*, *Озбиљне, научне ствари* и *Вођа* Радоја Домановића / 53

Милица С. Баџић (Крагујевац)

Новоговор Брегзита и Трампоманије у свету постистине: инстант неологизми као експресивно средство у српском новинарском дискурсу / 54

Петак, 25. 10. 2019.

17.00–20.00 САЛА ЗА СЕМИНАРЕ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
Секција I/4: Експресивне јединице на сваком од нивоа језичке
анализе

Председавају: Тања З. Русимовић, Марина В. Кебара

Тања Ј. Танасковић, Бојана М. Вељовић (Крагујевац)

Соматске поредбене фразеолошке јединице
у зетско-сјеничком дијалекту / 55

Тања З. Милосављевић (Београд)

Експресивна вербализација концепта (не)хигијене у призренско-
тимочким говорима / 56

Вјара А. Најденова (Пловдив)

Тирето като вџтрешнолимитативен пунктуационен знак / 57

Марина В. Кебара (Крагујевац)

Гендерно испољавање експресивности на нивоу лексике у
књижевноуметничком дискурсу / 58

Јелена М. Павловић (Крагујевац)

(Не)експресивно изражавање наредби и дужности у *Зборницима
закона и уредаба Кнежевине Србије из 1840. и 1845. године* / 59

Мирјана Р. Обрадовић (Крагујевац)

Именослов романа *Очеви и оци* Слободана Селенића / 60

**Бранка Л. Миленковић (Крагујевац), Тања З. Русимовић
(Крагујевац)**

Експресивност у усменој реализацији академског дискурса:
маркери наглашавања и маркери става емитента / 61

Субота, 26. 10. 2019.

9.00–12.00 ХОЛ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
РЕГИСТРАЦИЈА УЧЕСНИКА

Субота, 26. 10. 2019.

9.00–12.00 СВЕЧАНА САЛА РЕКТОРАТА

Секција I/5: Експресивне јединице у контрастивној анализи

Председавају: Ана С. Јовановић, Анђелка Д. Пејовић

Ана С. Јовановић (Београд), Ивана Ј. Вучина Симовић (Београд)

Експресивност у започињању нарације на српском језику код једнојезичне и двојезичне деце / 62

Анета Г. Тривић (Крагујевац), Анђелка Д. Пејовић (Београд)

Експресивни обрасци у фразеологији српског и шпанског језика / 63

Горана Г. Зечевић Крнета (Крагујевац)

Средства парајезичке експресивности у писаном дискурсу: анализа примера у књизи Хорхеа Букаја *Déjate que te cuente...* / 64

Ивана Б. Палибрк (Крагујевац)

Експресивност графостилема у роману *The Raw Shark Texts* Стивена Хола / 65

Јелена М. Јосијевић (Крагујевац)

(Не)експресивне суперлативне конструкције са лексемом *top* у савременом енглеском језику / 66

Ана Љ. Вучићевић (Крагујевац)

Реторичка организација академских приказа књига на српском и енглеском језику / 67

Даница Б. Недељковић (Крагујевац), Софија И. Мијовић (Крагујевац)

Експресивни именички деривати са суфиксима *-ler* и *-ling* у немачком језику и њихови преводни еквиваленти у српском / 68

Субота, 26. 10. 2019.

9.00–12.00 САЛА ЗА СЕМИНАРЕ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
Секција I/5: Питања превођења експресивних језичких
јединица

Председавају: Тијана В. Ашић, Александра Б. Шуваковић

Тијана Н. Кукић (Београд)

Експресивност италијанског члана и његови српски еквиваленти / 69

**Милена Б. Јововић (Крагујевац), Александра Б. Шуваковић
(Крагујевац)**

О колоквијализмима у преводу романа *Долазим по тебе и водим
те са собом* и *Како бог зајоведа* Николоа Аманитија на српски
језик / 70

Тијана В. Ашић (Крагујевац)

Експресивна вредност заменичког прилога *иу* / 71

Веран Ј. Станојевић (Београд)

Синтаксичко-семантички и стилистички аспекти употреба
лексема *један* у превођењу са француског на српски језик / 72

Вера Ж. Јовановић (Крагујевац)

Превођење крњег перфекта на француски језик / 73

**Јелена Р. Китановић (Крагујевац), Марија Д. Исаиловић
(Крагујевац)**

Полифонијска наратија у роману
Леон Африканац Амина Малуфа / 74

Јована З. Миловановић (Београд)

Афективни глаголи *aimer, adorer, préférer* и *détester*
у настави француског језика за почетнике / 75

Александра Б. Недељковић (Београд)

Тематска прогресија у српском и француском
књижевном тексту / 76

15.30 СВЕЧАНА САЛА РЕКТОРАТА

ЗАТВАРАЊЕ СКУПА

II КЊИЖЕВНОКУЛТУРОЛОШКИ ДЕО СКУПА

Петак, 25. 10. 2019.

12.00–15.00 СВЕЧАНА САЛА ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА

Секција II/1: Тако мале ствари: интимно у књижевности и култури

Председавају: Снежана М. Милосављевић Милић, Светлана М. Рајичић Перић

Александар М. Јерков (Београд)

Никад ништа веће. Апсолутна интимност, уметничка вредност и епохални смисао књижевности / 79

Саша Ж. Радовановић (Крагујевац)

Хајдегер: крчаг, ствар, свет / 80

Снежана М. Милосављевић Милић (Ниш)

Колико су мале *Мале џриче* / 81

Dubravka K. Bogutovac (Zagreb)

Теорија и пракса најкраћих прича / 82

Tomislav B. Brlek (Zagreb)

„Mali čovek” ili pokušaj da se iscrpi tekst:

David Albahari i Branko Maleš / 83

Драган Б. Бошковић (Крагујевац)

Велико смањивање песничтва: Поетски (мета)трагови

малих знакова, предмета, речи, гласова и мелодија у

поезији Драгана Бошковића / 84

Зорица П. Хаџић (Нови Сад)

Слика интимног света српског грађанског друштва (*Привиђења*

Милана Кашанина) / 85

Nicoletta N. Sabassi (Парма)

Мултифункционалност сценских предмета

у првој српској комедији / 86

Светлана М. Рајичић Перић (Крагујевац)

Ars erotica и scientia sexualis у литератури и приватном/јавном простору живота / 87

Adrijana N. Vidić (Zadar)

„Svačiji dnevnik i svačija sudbina”: понеšto о sestri Robina Hooda / 88

Марија В. Лојаница (Крагујевац)

Свећа: уводно поглавље у онтологију нестајања / 89

Петак, 25. 10. 2019.

12.00–15.00 А5 ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Секција II/2: Тако мале ствари: интимно у књижевности и култури

Председавају: Биљана Р. Влашковић Илић, Тијана З. Матовић

Александар Б. Недељковић (Крагујевац)

Ситније од врло ситног: нанотехнологија у књижевности и (још не) у стварности /90

Томислав М. Павловић (Крагујевац)

Ариелове песме Т. С. Елиота као израз његове религиозне интима /91

Јасмина А. Теодоровић (Крагујевац)

Интимна историја сексуалности / 92

Биљана Р. Влашковић Илић (Крагујевац)

Подрум, два мала прозора и Бекет: од апсурда до реализма? / 93

Јована С. Павићевић (Крагујевац)

Од емоционалног до саучесничког воајеризма: интимна историја „четвртог зида” / 94

Тијана З. Матовић (Крагујевац)

Интимни механицизам душе у роману *Не дај ми никада да одем* Казуа Ишигура / 95

Наташа З. Антонијевић (Крагујевац)

Интима и односи моћи у *Лейошници* Линејна Мартина Макдоне /96

Владимир Љ. Станковић (Крагујевац)

Пријатељство и ривалство у роману *Тродневно пушовање*
Дозефа Бојдена / 97

Милица М. Карић (Крагујевац)

„Мој кутак” – просторије у којима Холокауст спаја
прву и другу генерацију / 98

Петак, 25. 10. 2019.

17.00–20.00 СВЕЧАНА САЛА ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА

**Секција II/3: Тако мале ствари: интимно у књижевности и
култури**

Председавају: Јеленка Ј. Пандуревић, Анка Ж. Симић

Маја М. Анђелковић (Крагујевац)

„На благослов душе и тела”: о даровима Светог Саве студеничком
игуману Спиридону / 99

Анка Ж. Симић (Крагујевац)

Симболичка шифра малих ствари: онострано мале иконе у
Јефимијином делу / 100

Николина П. Тутуш (Нови Сад)

Стари српски записи – ситнице које осветљавају живот нашег
средњовековног човека / 101

Драгољуб Ж. Перић (Нови Сад)

Вели њему Краљевићу Марко (Говорна карактеризација Марка
Краљевића у певачком опусу Тешана Подруговића) / 102

Наташа С. Дракулић Козић (Нови Сад)

„Долете челка од Бога” – симболика пчеле
у српској обредној лирици / 103

Јеленка Ј. Пандуревић (Бања Лука)

Фолклорни имагинаријум и еротика малих ствари / 104

Смиљана Ж. Ђорђевић Белић (Београд)

Приче о сновима о умрлима: митологија свакодневице / 105

Душан Р. Живковић (Крагујевац)
Деминутиви у српским народним успаванкама / 106

Александра Д. Матић (Крагујевац)
Кодирање фолклорне интима у усменој лирици / 107

Петак, 25. 10. 2019.

17.00–20.00 А5 ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Секција П/4: Тако мале ствари: интимно у књижевности и култури

Председавају: Софија Д. Божић, Ана С. Живковић

Оливера С. Марковић (Ниш)
Дескриптеме у роману *Два идола* Богобоја Атанацковића / 108

Ана С. Живковић (Крагујевац)
Микроисториографска фикција:
ловачке приче српског реализма / 109

Софија П. Савић (Нови Сад)
Укидање интима у антиутопијској драми
После милијон година Драгутина Илића / 110

Софија Д. Божић (Београд)
Лични свет Срба у Далмацији: студија случаја
породице Лежаић / 111

Емилија П. Манчић (Нови Пазар)
Предмети „потопљеног детињства”.
Ретро-фетишизам или посткомунистичка носталгија? / 112

Василиса Н. Цветковић (Ниш)
Детективски симболи Шерлока Холмса
– трансмедијални приступ / 113

Александра М. Цветковић (Крагујевац)
Инсекти као парадигме цивилизација (Симболичка способност
бубе у културно-историјском дискурсу) / 114

Ана С. Дошен (Београд)

Фетишизација интимног: гротеска и натурализам у Ранповој причи „Човечја фотеља” / 115

Марија М. Шљукић (Београд)

Феноменологија имагинације Гастона Башлара као парадигма за сагледавање *Семољ горе* и *Семољ земље* Мира Вуксановића / 116

Марија М. Грујић (Београд)

Сакристија малих ствари:
Интимност у прози Румене Бужаровске / 117

Милица Љ. Вучковић (Нови Сад)

Магична зб(и)рка успомена: мистерија предмета,
људи и љубави у роману *Музеј невиности* Орхана Памука / 118

Субота, 26. 10. 2019.

**9.00–12.00 ХОЛ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
РЕГИСТРАЦИЈА УЧЕСНИКА**

Субота, 26. 10. 2019.

**9.00–12.00 СВЕЧАНА САЛА ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА
Секција II/5: Тако мале ствари:
интимно у књижевности и култури**

Председавају: Данијела М. Јањић, Владимир Б. Перић

Јована М. Копања (Крагујевац)

Црвени јорган у халуцинаторно-сневном акту и на јави у роману *Нечиста крв* Борисава Станковића / 119

Владимир Б. Перић (Крагујевац)

Ропографска симфо/какофонија: дадаистички свет малих ствари / 120

Ана М. Марковић (Крушевац)

Симболи оностраности у приповеци „Запис о даровима моје рођаке Марије” Момчила Настасијевића / 121

Нина З. Говедар (Бања Лука)

Конституисање личног свијета Андрићевих ликова / 122

Tatjana Đ. Đurišić Bečanović (Nikšić)

Поремећаји приватних ритуала у Лалићевом роману *Лељеска гора* / 123

Оља С. Василева (Крагујевац)

Мала историја запаучених (*Вук и звоно* Миодрага Булатовића) / 124

Данијела М. Јањић (Крагујевац)

Белијеви сонети као минијатурне драме у књизи

Код Хиџерборејаца Милоша Црњанског / 125

Ђорђе Р. Радовановић (Крагујевац)

Све ће тајно постати јавно – простор суицидалне интиме у модерничкој књижевности / 126

Дина М. Липјанкић (Крагујевац)

Мали знаци (не)пажње у *Роману о Лонгону* / 127

Маша Р. Станишић (Ниш)

Актен-ташна, шешир, штап, наочари. Кондуктер Едуарда Сама: свет ствари као ослонац и носилац идентитета јунака / 128

Субота, 26. 10. 2019.

9.00–12.00 А5 ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Секција II/6: Тако мале ствари:

интимно у књижевности и култури

Председавају: Јелена М. Тодоровић Васић, Ђорђе М. Ђурђевић

Јелена М. Тодоровић Васић (Крагујевац)

Ко говори у Гогољевом „Портрету“:

ствари/предмети/материја или човек? / 129

Милош М. Јовановић (Крагујевац)

Фантастика као скривена шифра бајковитог

света малих ствари у књижевности / 130

Ђорђе М. Ђурђевић (Крагујевац)

Велики оргазам Мале Сирене:

Еротолошки потенцијали бајке „Мала сирена“ / 131

Нина Б. Марковић (Крагујевац)

Јутарња кафа Зена Козинија и Сванов кишобран
у књизи есеја *Колумбово јаје* Радослава Петковића / 132

Јасмина Б. Тешовић (Крагујевац)

Нестајање малих ствари у роману
Давидова лисица Давида Менаша / 133

Наташа П. Ракић (Крагујевац)

Поетика малих ствари у послератним
кратким причама Волфганга Борхерта / 134

Бранка Б. Огњановић (Крагујевац)

Минијатуризација технологије и постантропоцентризам у роману
Стаклене пчеле Ернста Јингера / 135

Милица В. Теслић (Нови Сад)

Тајновитост и сензационалност ситница
и скровитих предела и простора из перспективе
малишана у делима за децу Бранка Ђопића / 136

Ивана С. Манић (Крушевац)

Дечје играчке у функцији родне социјализације / 137

Субота, 26. 10. 2019.

12.00–15.00 СВЕЧАНА САЛА ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА
Секција II/7: Тако мале ствари: интимно у књижевности и
култури

Председавају: Сања Ђ. Мацура, Слађана Л. Илић

Сања В. Голијанин Елез (Нови Сад)

Један фрагмент о онтологизацији поезије Стевана Раичковића –
поетска духовност лимеса као лирика првобитне довршености
(између заборављеног почетка и изостављеног краја) / 138

Миломир М. Гавриловић (Крагујевац)

Митско обликовање интимних простора и свакодневних
појава у раним песничким збиркама Васка Попе / 140

Сања Ђ. Мацура (Бања Лука)

Интимни ритуали и лични простори ликова
у романима Слободана Селенића / 141

Сузана Р. Бунчић (Источно Сарајево)

Свакодневица и фељтон – „крупне ситнице” прозе М. Капора / 142

Слађана Л. Илић (Београд)

Интимно у стваралаштву Јелене Ленголд / 143

Снежана С. Башчаревић (Приштина)

Пајићеве песме о малим стварима / 144

Јелена З. Милић (Ниш)

Историјат Чипендејл сточића у роману *Лађум*
Светлане Велмар-Јанковић / 145

Јелена С. Младеновић (Ниш)

Свет из утичнице – границе интимног света
у поезији Петра Матовића / 146

Емина С. Перић Комненовић (Крагујевац)

Интимно и урбано у поезији Ане Ристовић / 147

Милан Б. Громовић (Нови Сад)

Поморанца као шифра мотивског уланчавања
у роману *Велики јуриш* Слободана Владушића / 148

Субота, 26. 10. 2019.

12.00–15.00 А5 ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Секција II/8: Тако мале ствари: интимно у књижевности и
култури**

Председавају: Мирјана М. Секулић, Владимир Ј. Карановић

Марија М. Панић (Крагујевац)

Приказ кућа у француској књижевности
у периоду од 12. до 14. века / 149

Јелена Н. Арсенијевић Митрић (Крагујевац)

Бревијар малих ствари у роману Гистава Флобера *Госпођа Бовари* / 150

Павле Ђ. Ботић (Нови Сад)

Убиство као ситница у Камијевом *Странцу* / 151

Станислав М. Томић (Зворник)

Мало као скровиште великог – етички
и естетички образац *Малоџ ипринца* / 152

Сара М. Симић (Крагујевац)

Пропаст интимности у роману
Књиџа смеха и заборав Милана Кундере / 153

Биљана С. Тешановић (Крагујевац)

Ментални микрокосмос и интрасубјективна
полифонија у роману *Ти се не волиш* Натали Сарот / 154

Милена Р. Нешић Павковић (Крагујевац)

Сакупљачи ситница – Киш и Перек / 155

**Мирјана М. Секулић (Крагујевац), Владимир Ј. Карановић
(Београд)**

Детаљи који говоре: *Оријент* Висентеа Бласка Ибањеса / 156

Светлана В. Стевановић (Крагујевац)

Огледала у роману *Стари гринџо* Карлоса Фуентеса / 157

Катарина Г. Мијаљевић (Крагујевац)

Књижевност без љубави нема смисла:
потребно је свему ићи у сусрет као што је то
чинила Ремедиос Варо у роману *Месец у кавезу* / 158

15.30 СВЕЧАНА САЛА РЕКТОРАТА

ЗАТВАРАЊЕ СКУПА

III МУЗИКОЛОШКИ ДЕО СКУПА

Петак, 25. 10. 2019.

12.00–15.00 СВЕЧАНА САЛА ДРУГЕ КРАГУЈЕВАЧКЕ
ГИМНАЗИЈЕ

Секција III/1: Музика као експресивни елемент медија

Председава: Катарина В. Ерић

Катарина В. Ерић (Крагујевац)

Микронарација: voice-over као стидљиви
гост у играном филму / 161

Ерна Б. Делић (Београд)

„Romeo + Juliet” – ’хипногена призма’
Лурмана кроз Шекспира до Вагнера / 162

Маја В. Радивојевић Славковић (Крагујевац)

Уметност у сновима/снови у уметности: Владан Радовановић и
„Мало вечно језеро” / 163

Зорица Б. Митев-Војновић (Крагујевац)

Опера *Плашић* Ђакома Пучинија у инсценацији диригента / 164

Ања З. Лазаревић Коцић (Крагујевац)

„Плаве бележнице” – интимни музички записи Макса Рихтера / 165

Дина Д. Војводић (Крагујевац)

Аналитичка виђења Петра Бингулца – циклус „60 емисија” / 166

Катарина Д. Лазаревић Сретеновић (Крагујевац)

Портал као динамички архив – анализа садржаја
музике на порталима „Ритам града” и „иКрагујевац” / 167

Силвана П. Грујић (Београд)

Аудио-визуелна збирка „New European Songbook”
– „Нова европска песмарица” као медијски формат
нарације и експресије / 168

Петак, 25. 10. 2019.

17.00–20.00 СВЕЧАНА САЛА ДРУГЕ КРАГУЈЕВАЧКЕ
ГИМНАЗИЈЕ

Секција III/2: Музичко-педагошка експресивност и интимност

Председава: Биљана Љ. Мандић

Александар Ч. Вуловић (Крагујевац)

Утицај тембра хармонике и клавира на
успешност записивања трогласних хомофоних диктата / 169

Биљана Љ. Мандић (Крагујевац)

Модернизација основношколских програма
за предмет Музичка култура: нови педагошки изазов / 170

Зоран Ж. Божанић (Београд)

Проблеми у раду наставника почетника
на предмету Контрапункт у средњој музичкој школи / 171

Марија К. Ивановић (Ужице)

Експресивност у дечјем музичком стваралаштву
и извођаштву – подстицање делима Пола Клеа / 172

Ивана М. Милић (Јагодина)

Методички аспекти примене анимираних
филмова у музичком васпитању / 173

**Катарина Р. Станојевић (Јагодина), Наташа М. Вукићевић
(Јагодина)**

Слушање музике и ликовни израз деце предшколског узраста / 174

Мирко Р. Јеремић (Гроцка)

Музичке апликације и њихова употреба
у настави музичких предмета / 175

**Ирена Р. Станишић (Крушевац), Власта М. Липовац
(Крушевац)**

Народна плесна активност – кораци „Моравца”
у оквиру народне традиције деце предшколског узраста / 176

Виолета Т. Јокић (Београд)

Музичка пракса Милинка Ивановића као пример
спектакуларизације савременог фурулаштва / 177

Данијела Д. Здравих Михаиловић (Ниш)

Ромска музичка пракса у Нишу / 178

Субота, 26. 10. 2019.

**9.00–12.00 ХОЛ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
РЕГИСТРАЦИЈА УЧЕСНИКА**

Субота, 26. 10. 2019.

**12.00–15.00 СВЕЧАНА САЛА ДРУГЕ КРАГУЈЕВАЧКЕ
ГИМНАЗИЈЕ**

**Секција III/2: Експресивност и интимност у музичком
стваралаштву**

Председава: Невена Ј. Вујошевић

Невена Ј. Вујошевић (Крагујевац)

Поглед кроз кључаоницу: минималистички потпис Владимира
Трмчића у „Пет хаику” за флауту, виолончело и хармонику / 179

Радост Ж. Галоња Кртинић (Београд)

Експресивност музике „машина, фабрике и возова”: одједи
конструктивизма у балету „Челични скок” Сергеја Прокофјева / 180

Ана Б. Њатовић (Звечан)

Интроспекција из излога. Изазови компоновања
и извођења интимности на примеру „Фонација”
за глас и електронику Ане Њатовић / 181

Ивана Д. Огњановић (Звечан)

„Lonesome Skyscraper” – од звучног узорка, као
интимног музичког језгра, до полифоног музичког мишљења / 182

Јелена М. Младеновски (Крагујевац)

Цвеће у руху музике у минијатурама Јана Сибелијуса / 183

Александра П. Ивковић (Београд)

Шенкеријанска анализа Шопенове „Мазурке оп. 33 бр. 4” / 184

Милена М. Јовановић (Крагујевац)

Употребна и семантичка вредност додекафонске
технике у делима композитора Прашке групе / 185

Биљана М. Павловић (Лепосавић)

Педагошка вредност *Руковези* Стевана Мокрањца / 186

15.30 СВЕЧАНА САЛА РЕКТОРАТА

ЗАТВАРАЊЕ СКУПА

IV ПРИМЕЊЕНА И ЛИКОВНА УМЕТНОСТ

Петак, 25. 10. 2019.

12.00–15.00 САЛА ЗА СЕДНИЦЕ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА

Секција IV/1: Тако мале ствари: интимно у уметности и култури

Председава: Јелена В. Атанасијевић

Милан Д. Максимовић (Београд)

Дискурс интимности у стамбеној архитектури / 189

Драгана М. Васиљевић Томић (Београд), Александра М. Угриновић (Београд)

Партенон vs Нови акропољски музеј / 190

Јелена П. Ристић Трајковић (Београд), Ана З. Никезић (Београд)

Ново читање модерне архитектуре:

изградња културног простора Новог Београда / 191

Бојана М. Јерковић (Београд), Небојша С. Фотирић (Београд)

Контекст умрежености и терминал-архитектура:

позиција архитектонске форме у просторима

токова савременог града / 192

Душан Д. Милановић (Београд)

Архитектонски конкурси као алат истраживања,

студија случаја: Nonarchitecture конкурси / 193

Вања Р. Спасеновић (Београд), Ивана М. Ракоњац (Београд)

Атмосферска целина Скадарске улице у Београду / 194

Ивана М. Ракоњац (Београд),

Бојана М. Јерковић Бабовић (Београд)

Флексибилност као аспект флуидности границе / 195

Маријана В. Пауновић (Београд)

Примена перспективне методе у савременој уметничкој пракси / 196

Лазар Д. Мандић (Крагујевац)

Светлост, сенка и ефекти сунчаног осветљаја
као елемент естетике постсоцијалистичких градских тргова
– пример градски трг Продор у Крагујевцу / 197

**Јелена В. Атанасијевић (Крагујевац), Драган Н. Марчетић
(Београд)**

Интимно у архитектури – кључни аспекти
у дизајнирању простора / 198

Петак, 25. 10. 2019.

17.00–20.00 САЛА ЗА СЕДНИЦЕ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА

Секција IV/2: Тако мале ствари: интимно у уметности и култури

Председава: Војислав Л. Илић

Дијана Л. Метлић (Нови Сад)

Илустрована поезија Лене Леклерк и њен значај
за књижевни легат српске сликарке Љубице Цуце Сокић / 199

Неда Н. Радоичић (Београд)

Интертекстуалност у дигиталној инсталацији
Криса Маркера „Слике на изложби” из 2008. године / 200

Suzana J. Marjanić (Zagreb)

Metla, partviš i Singerica u izvedbenim umjetnostima RH scene / 201

Јована Н. Ђорђевић (Јагодина)

Интимна исповест Фриде Кало као уметнички чин / 202

Миа М. Арсенијевић (Јагодина)

Нежно и чврсто – интимни свет Гордане Каљаловић / 203

**Тамара М. Стојановић Ђорђевић (Крагујевац), Војислав Л.
Илић (Крагујевац)**

Индивидуализација у настави ликовне културе / 204

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Матични научни одбор за језик и књижевност

Матични научни одбор за језик и књижевност Министарства просвете, науке и технолошког развоја потврђује да су радови публиковани у зборницима ниже наведених међународних научних скупова, на основу Правилника о поступку и начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача ("Службени гласник РС" број 24/16, 21/17 и 38/17), верификовани од стране Матичног научног одбора за језик и књижевност као радови категорије М14 (монографска студија/поглавље у књизи М12 или рад у тематском зборнику међународног значаја) почев од 2011. године:

— Међународни научни скуп *Језик, књижевност, уметност*, који организује Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу,

— *Међународни научни састанак слависта у Вукове дане*, који организује Филолошки факултет Универзитета у Београду и Међународни славистички центар,

— Међународни научни скуп *Језик, књижевност, _____* (последња реч у називу се мења у складу са годишњом динамиком скупа), који организује Филозофски факултет у Нишу, и

— Међународни интердисциплинарни симпозијум *Сусрет култура*, који организује Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

Београд, 13. марта 2019.

Председник Матичног научног одбора

Проф. др Милош Ковачевић

